

ROLUL CHINEI ÎN PLAN GLOBAL ȘI REGIONAL, PRIN PRISMA COMERȚULUI CU BUNURI ȘI A FLUXURILOR DE ISD²⁷

Dr. Iulia Monica OEHLER-ȘINCAI

Abstract

Taking into consideration its economic scale and growth potential, we can assert that China represents a regional as well a global player. Gradually, its growth model centred on exports becomes one based on innovation in which exports have a complementary role. Our objective is to reflect China's role in the field of trade and FDI at regional and global level as well as its transformation into an economy centred on innovation.

Following this rationale, the present paper is structured around four main sections, as follows. First, we bring to the forefront the impact of the financial and economic crisis on the Chinese economy and on two of its growth engines: the internal demand and exports. Second, we present China's trade in goods as one of the main engines of its economic growth. Third, we demonstrate that China represents the linkage between the Eastern, Southern and South-Eastern Asian countries through FDI flows. Fourth, we reflect how China becomes gradually an economy centred on innovation.

Key words: Trade, FDI, economic and financial crisis, China, Asia-10.²⁸

JEL classification: F10, F14, F21, F59, O24.

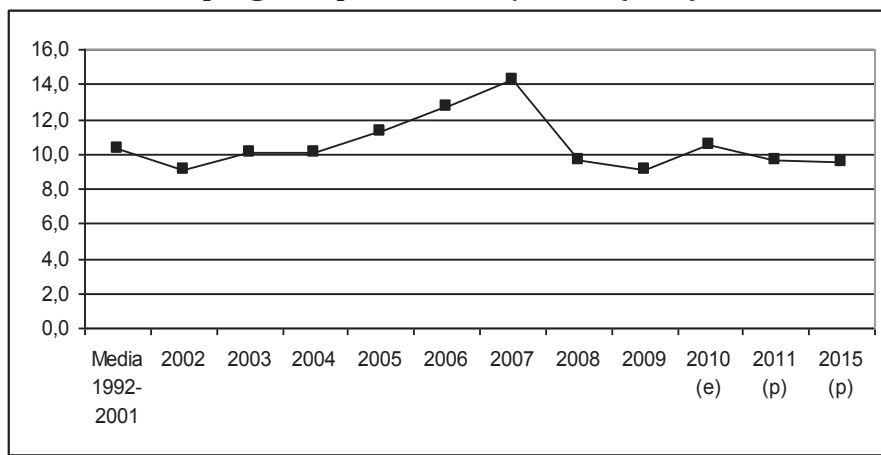
²⁷ The present paper represents a section of the study: Oehler-Șincai, I. M. (2010) (coordinator), *Modelul asiatic de dezvoltare axat pe export sub impactul crizei economico-financiare actuale. Implicații pentru UE / The Asian Development Model Based on Exports under the Impact of the Financial and Economic Crisis. Implications for the EU*, IEM/IWE, Romanian Academy.

²⁸ Asian countries with an intense participation at the regional and international trade: China, Japan, South Korea, Singapore, India, Malaysia, Thailand, Indonesia, Vietnam and Philippines.

1. SUCCINTĂ PREZENTARE A IMPACTULUI CRIZEI ECONOMICE ȘI FINANCIARE MONDIALE ASUPRA ECONOMIEI CHINEZE

Ca efect direct al crizei globale și diminuării cererii principalilor parteneri comerciali, PIB al Chinei și-a încetinit simțitor ritmul de creștere în 2008-2009 (**graficul 1**).

Graficul 1: Evoluția PIB real al Chinei în 2002-2010 și prognoze pentru 2011 și 2015 (în %)

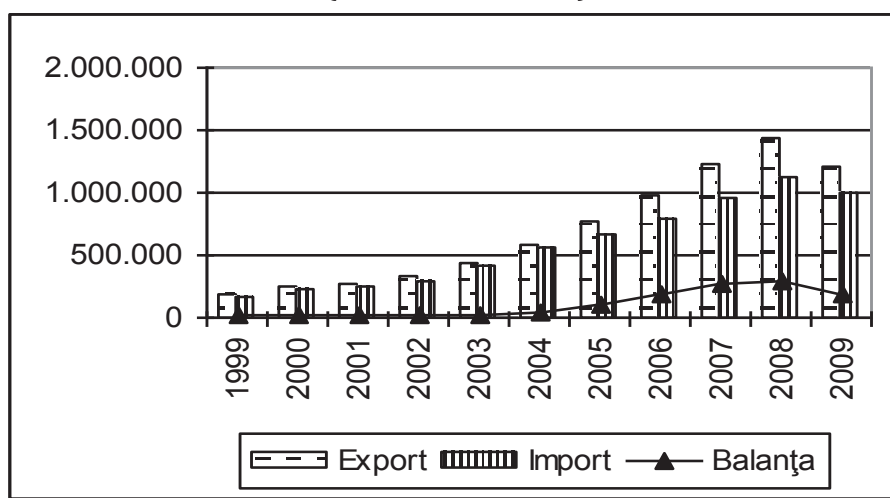

Sursa: IMF (2010c).

Impactul crizei financiare și economice mondiale s-a resimțit la nivelul Chinei îndeosebi prin efectele induse de diminuarea cererii externe, reflectând puternica sa dependență de exporturi. Exporturile, importurile și excedentul său comercial au scăzut în 2009, comparativ cu nivelurile (maxime istorice) atinse în 2008 (**graficul 2**). Atât excedentele comerciale ale Chinei, cât și deficitele sale în relație cu partenerii majori s-au diminuat în 2009.

Experții internaționali apreciază că este puțin probabil ca aceste tendințe de micșorare a fluxurilor comerciale ale Chinei să se mențină pe termen lung. Iar reducerea excedentului este determinată mai degrabă de scăderea cererii globale și pachetul de măsuri de stimulare a economiei, cu impact asupra cererii interne, decât de schimbările structurale.

**Graficul 2: Comerțul Chinei cu bunuri în perioada 1999-2009
(în milioane dolari)**

Sursa: WTO (2010c)

Reacția autorităților de la Beijing a fost promptă, China adoptând încă din noiembrie 2008 cel mai substanțial pachet de stimulente economice la nivelul Asiei, în valoare de 4000 miliarde yuani (585 miliarde dolari sau 13% din PIB) pentru perioada 2009-2010 (ADB, 2010a și 2010b). Investițiile masive în infrastructură și stimularea cererii interne, ca urmare a implementării pachetului de măsuri stimulative, s-au reflectat asupra capacității de producție în exces existentă în China și riscului de supraîncălzire a economiei.

Banca Centrală a Chinei a majorat deja în 2010 ratele rezervelor minime obligatorii ale băncilor de mai multe ori. Guvernul chinez intenționează, astfel, să frâneze creșterea creditului, pentru acest an estimându-se un nivel al expansiunii creditului de 1400 miliarde dolari (7500 miliarde yuani), față de nivelul record de 9590 miliarde yuani în 2009. În primul trimestru din 2010, băncile au acordat împrumuturi totale care acoperă 35% din ținta guvernului pentru întregul an.

Măsura de majorare a ratelor rezervelor obligatorii ale băncilor vizează, în primul rând, evitarea **accelerării producției industriale și majorarea costurilor inputurilor** și, implicit, riscul supraîncălzirii economiei chineze. Exporturile și profiturile companiilor chineze s-au înscris pe o pantă ascendentă, iar PIB s-a majorat cu 11,9% în primul trimestru din 2010, în termeni anuali. Baoshan Iron & Steel Co., cel mai mare producător de oțel chinez, cotate la bursă, estimează pentru primul semestru din 2010 majorarea profitului de 10 ori, în timp ce Industrial & Commercial Bank of China Ltd. și China Construction Bank

Corp. au marcat cele mai ridicate profituri pe primul trimestru din 2010, dintre cele mai mari bănci ale lumii.

În al doilea rând, majorarea ratelor rezervelor obligatorii ale băncilor **reprezintă unul dintre instrumentele guvernului de frânare a apeculațiilor imobiliare**, după ce prețurile din sector au atins niveluri record în 2010. Totuși, mai mulți experți internaționali apreciază că astfel de măsuri sunt insuficiente pentru a ține sub control prețurile din sectorul imobiliar. În **martie** 2010, prețurile imobilelor au crescut cu 11,7% la nivelul unui grup de 70 de orașe, comparativ cu 2009. Aceasta reprezintă cea mai accentuată creștere, de la inițierea acestui tip de analiză a pieței imobiliare, în 2005. Rata inflației s-a situat la 2,4%, ținta guvernului pentru acest an fiind de 3%, după ce anul trecut s-a înregistrat deflație. Nivelul ratelor dobânzii este cu mult mai redus decât rata rentabilității financiare în anumite sectoare, cum este cel imobiliar. Acest decalaj este principalul determinant al speculațiilor și investițiilor în exces și este dificil de contracarat, în condițiile menținerii ratelor dobânzilor la un nivel scăzut (rata dobânzii de referință a fost în China de 5,56% în octombrie 2010).

Un alt factor important, care a condus la adoptarea deciziei recente de politică monetară a guvernului chinez, de majorare a ratei rezervelor minime obligatorii, îl reprezintă și fluxurile de capital apeculativ. Investitorii speculează prin achiziționarea de yuani, mizând pe revalorizarea monedei naționale chineze în viitorul apropiat. Administrația de stat pentru schimb valutar din China a înăspriț recent reglementările referitoare la sistemul de creditare peste hotare prin intermediul băncilor chinezești, iar împreună cu Banca Centrală a Chinei a anunțat o monitorizare mai strictă a fluxurilor de capital.

În ceea ce privește măsurile de redresare economică adoptate de guvernul chinez, trebuie subliniat că cea mai puternică economie emergentă **a investit aume remarcabile în energia regenerabilă și tehnologiile „curate”**: 218 miliarde dolari (37%) din totalul pachetului de stimulente economice la nivel național. China a ocupat, de altfel, locul 1 în ierarhia țărilor lumii în funcție de sumele alocate „energiei curate”, ca parte integrantă din pachetul de măsuri de stimulare a economiei, fiind urmată la mare distanță de: SUA (118 miliarde dolari), Coreea de Sud (60 miliarde dolari), Japonia (43 miliarde dolari) și UE (23 miliarde dolari) (**Barbier, 2010**).

Din cele prezentate anterior, rezultă recurgerea autorităților chineze la piața internă, ca motor de creștere economică, însă literatura de specialitate și datele statistice evidențiază că rolul comerțului continuă să fie prioritar. Pe de altă parte, este evidentă și intensificarea preocupărilor la nivel înalt pentru tehnologiile „curate”, China putând deveni în scurt timp unul din liderii mondiali în domeniul producției și comercializării acestor tehnologii.

2. COMERȚUL CU BUNURI, UNUL DINTRE PRINCIPALELE MOTOARE ALE CREȘTERII ECONOMICE CHINEZE

2.1. Locul ocupat de China în comerțul internațional cu bunuri

În ultimii 20 de ani, China a avut o evoluție spectaculoasă în ceea ce privește creșterea economică, dezvoltarea infrastructurii și atragerea de ISD, ceea ce s-a reflectat pozitiv și asupra comerțului său exterior.

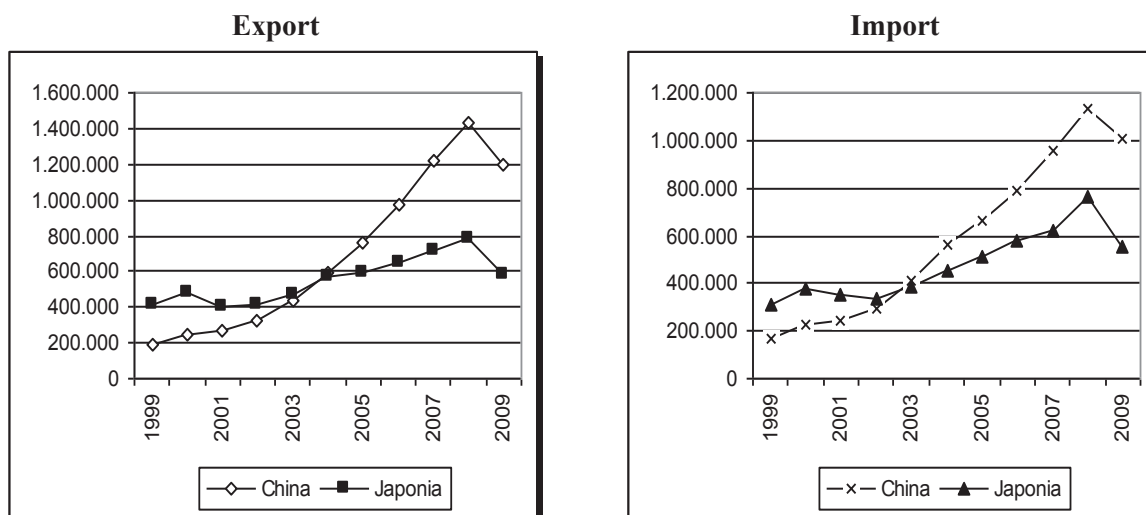
După ce PIB în prețuri curente al Chinei devansase PIB al Germaniei în 2007, PIB al Chinei a depășit în 2010 și PIB al Japoniei, aceasta adjudecându-și poziția a doua în clasamentul economiilor lumii în funcție de PIB, în urma SUA, potrivit estimărilor experților Fondului Monetar Internațional (FMI). Ținând cont de PIB la paritatea puterii de cumpărare, China se află de mulți ani pe locul doi, în urma SUA. Totuși, decalajul dintre China (PIB în prețuri curente de peste 5700 miliarde dolari) și SUA (PIB de aproape 15000 miliarde dolari) se menține la un nivel ridicat.

În opinia experților internaționali, principale motoare ale economiei chineze sunt exportul de produse prelucrate și investițiile străine directe (ISD) (WIIW, 2009).

În prezent, rolul de lider al Chinei se manifestă diferit de rolul avut de Japonia după cel de-al doilea război mondial. China nu se află încă în stadiul de dezvoltare al Japoniei, tehnologia avansată, inovația, resursele umane înalt calificate nu sunt încă la nivelul celor din Japonia, însă China este motor al întregii economii asiatice prin comerț și integrarea în rețele regionale de producție și comercializare. Integrarea regională joacă un rol tot mai puternic în Asia, în principal prin transformarea Chinei în punct de asamblare a produselor finale destinate piețelor din afara Asiei, în special Europa și America.

În planul comerțului, deși China a înregistrat progrese remarcabile atât în sfera comerțului cu bunuri, cât și cu servicii, cel mai evident „salt” al său a fost cel la nivelul exporturilor de bunuri. În 1999, exporturile de bunuri ale Chinei se apropiau de pragul de 200 miliarde dolari. În 2008, anul în care China a marcat nivelul maxim al exporturilor sale de bunuri, volumul valoric al acestora a depășit 1430 miliarde dolari – așadar, o creștere de peste 7 ori în doar nouă ani. Această evoluție este și mai relevantă dacă facem comparație între China și Japonia la nivel de schimburi comerciale (**graficele 3 și 4**).

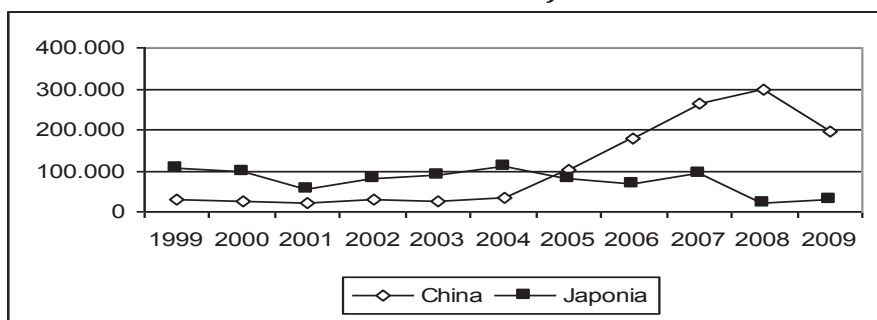
Graficul 3: Comerțul Chinei cu bunuri în perioada 1999-2009, comparativ cu Japonia (în milioane dolari)

Sursa: WTO (2010c)

Atât exporturile, cât și importurile de bunuri ale Chinei au înregistrat un trend crescător în perioada analizată, iar excedentul balanței comerciale a depășit pragul de 100 miliarde dolari în 2005, de atunci crescând de la an la an, ajungând la 298 miliarde dolari în 2008 (cel mai mare excedent comercial din lume, devansându-l chiar și pe cel al Germaniei). Mai trebuie subliniat și faptul că, din 2005, surplusul comercial înregistrat de China este cu mult superior celui înregistrat de Japonia (**graficul 4**).

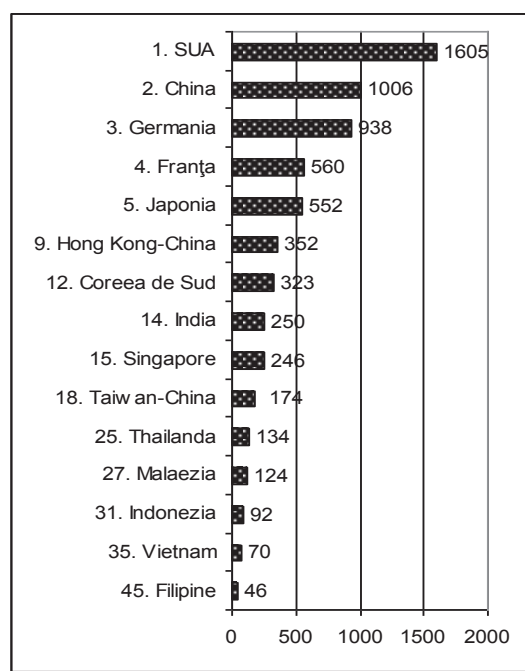
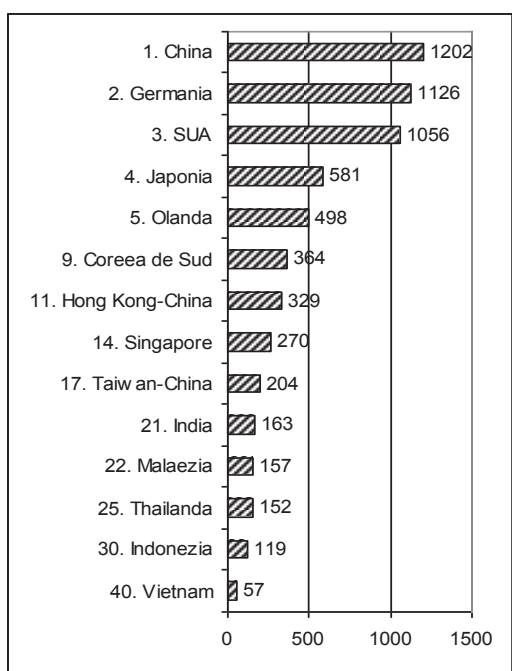
Graficul 4: Balanța comercială a Chinei în perioada 1999-2009, comparativ cu Japonia (în milioane dolari)

Sursa: WTO (2010c)

În 2004, exporturile de bunuri ale Chinei le-au depășit pentru prima dată pe cele ale Japoniei, în 2007 pe cele ale SUA, iar în 2009 și pe cele ale Germaniei, China fiind astfel ocupanta locului 1 în ierarhia principalelor țări exportatoare pe plan mondial. China a fost în 2009 al doilea mare importator mondial de bunuri, după SUA (**graficul 5**).

Graficul 5: China și celelalte țări din ASIA-10 în clasamentul principalilor 50 de exportatori și importatori mondiali în 2009 (în miliarde dolari)

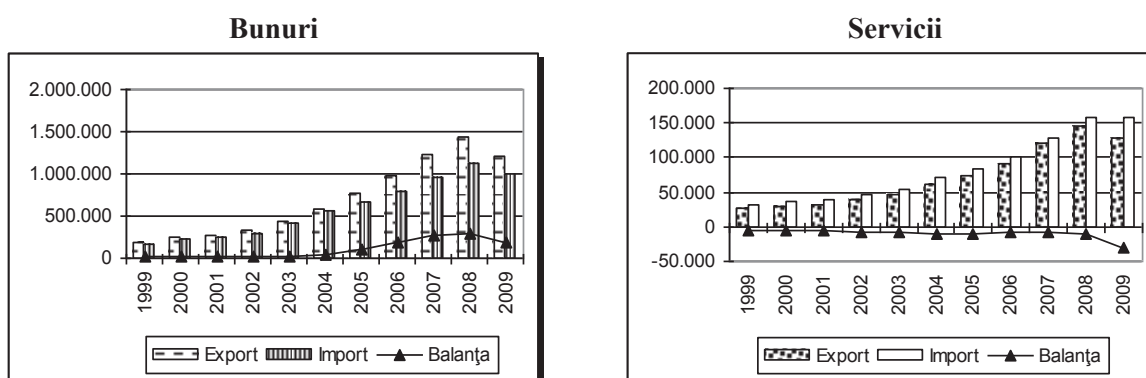

Notă: Filipine este singura țară din ASIA-10 care nu se numără printre primii 50 de exportatori mondiali la nivelul anului 2009.

Sursa: WTO (2010c).

În timp ce China a reușit să obțină în perioada 1999-2009 excedente remarcabile în comerțul cu bunuri, în planul comerțului cu servicii, aceasta a înregistrat deficite în creștere în intervalul menționat, deși, în valoare absolută, mult mai scăzute în comparație cu excedentele din sfera bunurilor. În 2009, China a marcat cel mai ridicat deficit comercial al balanței serviciilor, de 29,6 miliarde dolari (**graficul 6**).

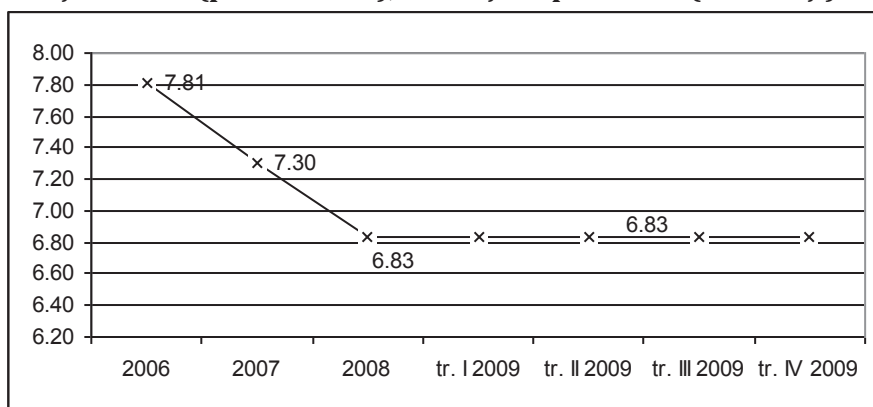
Graficul 6: Comerțul Chinei cu bunuri și servicii în perioada 1999-2009 (în milioane dolari)

Sursa: WTO (2010c).

Evoluția exportului Chinei a fost impulsionată și de cursul de schimb al monedei naționale, menținut la un nivel subevaluat. Guvernul chinez, cedând presiunilor externe, a revalorizat RMB cu 21% față de dolar în perioada iulie 2005-iulie 2008, însă a menținut în perioada următoare cursul de schimb la 6,83 RMB pentru un dolar (**graficul 7**).

Graficul 7: Cursul de schimb al RMB în raport cu dolarul, în 2006-2008 și în 2009 (pe trimestre), la sfârșitul perioadei (în unități)

Sursa: IMF (2010a).

Trendul ascendent al rezervelor valutare ale Chinei, care au depășit pragul de 2000 miliarde dolari în aprilie 2009, iar de atunci s-au majorat într-un ritm susținut, indică politica guvernului, de „ținere în frâu” a cursului de schimb al monedei naționale, însă este și urmarea firească a excedentelor balanței de plăți externe – excedentul balanței comerciale a bunurilor s-a majorat de-a lungul anilor, până la nivelul record de 296 miliarde dolari în 2008 (**WTO, 2009**).

În opinia experților Băncii Mondiale, un yuan mai puternic ar contribui la reducerea presiunilor inflaționiste, prin diminuarea prețurilor produselor importate și ar influența, totodată, modelul de creștere economică, prin înclinarea balanței în favoarea serviciilor și a consumului și temperarea investițiilor și a dezvoltării industriei. Totuși, există o serie de experți în domeniu, printre care și laureatul premiului Nobel pentru economie, Robert Mundell, care afirmă că un curs de schimb flotant al yuanului ar putea eroda nu doar stabilitatea economiei chineze, ci și pe cea mondială.

Însă datele statistice prezentate anterior reflectă doar fluxurile comerciale ale Chinei pe ansamblu, fără a oferi o imagine asupra ponderii produselor de tehnologie medie și ridicată (HT)²⁹ în aceste fluxuri. Studii recente (**Gryczka, 2010, p. 94**) evidențiază triplarea cotei produselor HT în exporturile Chinei în perioada 1995-2008, de la 10,5%, ajungând la 28,7%.

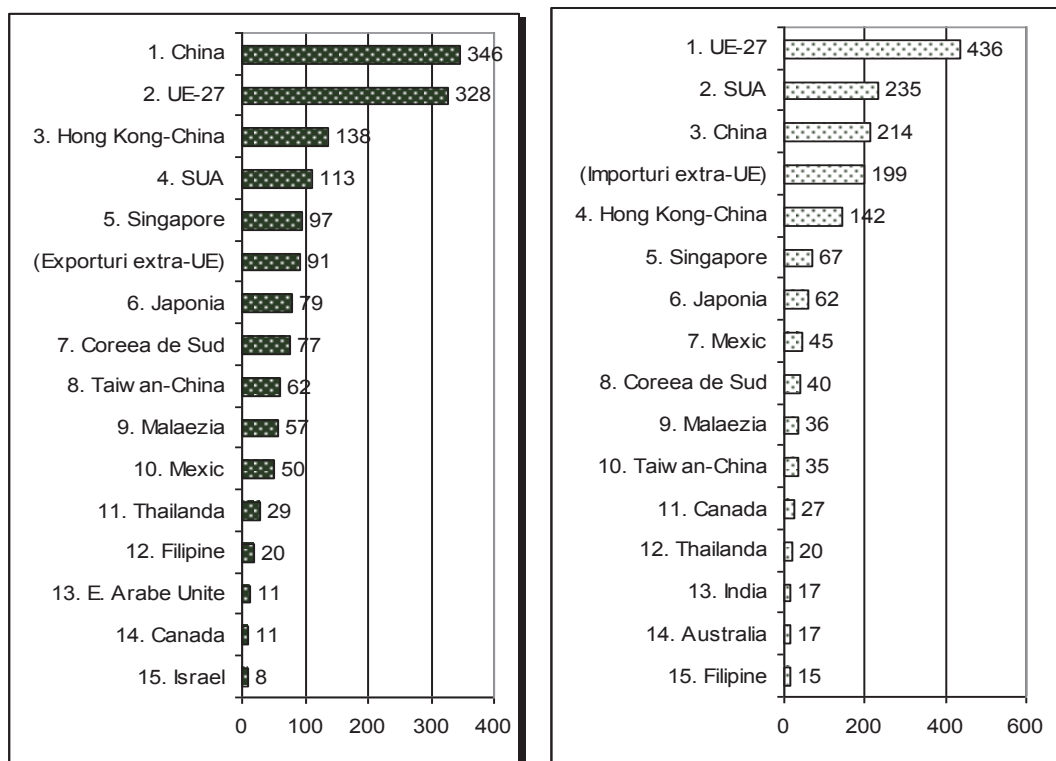
În comerțul internațional cu produse HT, se remarcă ponderile ridicate deținute de China la nivel mondial, atât în exporturi, cât și în importuri (**WTO, 2010c**). Cota ridicată în importuri se explică prin importul de produse semifabricate, părți și piese componente (provenite cu precădere din țările asiatice), pe care China le integrează în produsele finite exportate către restul lumii. Astfel, la categoria de echipamente de birou și telecomunicații, balanța comercială a Chinei este excedentară (excedent de 132 miliarde dolari în 2009), în timp ce balanța la categoria de circuite integrate (inputuri pentru producția de echipamente de birou), balanța sa comercială este deficitară (deficit de 97 miliarde dolari în 2009).

²⁹ Potrivit clasificării industriale standard la nivel internațional: 24 – produse chimice, 29 – mașini și echipamente, 30 – echipamente de birou, 31 – mașini electrice și aparate, 32 – echipamente radio, TV și de telecomunicații, 33 – aparate și echipamente medicale, aparate de precizie și optice, 34 – autovehicule și 35 – alte echipamente de transport (**UNIDO, 2009, p. 116**).

Categoriile de bunuri la care cotele Chinei în exporturile și / sau importurile mondiale depășesc 10% din totalul mondial sunt: echipamentele de birou și telecomunicații (cu cele două componente: echipamentele de procesare electronică a datelor și echipamente de birou; echipamente de telecomunicații) și circuite integrate.

La categoria de echipamente de birou și telecomunicații, ponderea Chinei în exporturile mondiale a crescut în perioada 2000-2009, de la 4,5% la 26,5%, în timp ce ponderea sa în importuri s-a majorat de la 4,4% la 15,1%. Astfel, China a ocupat în 2009 locul 1 în clasamentul principalilor exportatori mondiali la această categorie și locul 3 la import (**graficul 8**).

Graficul 8: Locul ocupat de China în clasamentul principalilor exportatori și importatori de echipamente de birou și telecomunicații în 2009 (în miliarde dolari)

Sursa: WTO (2010c)

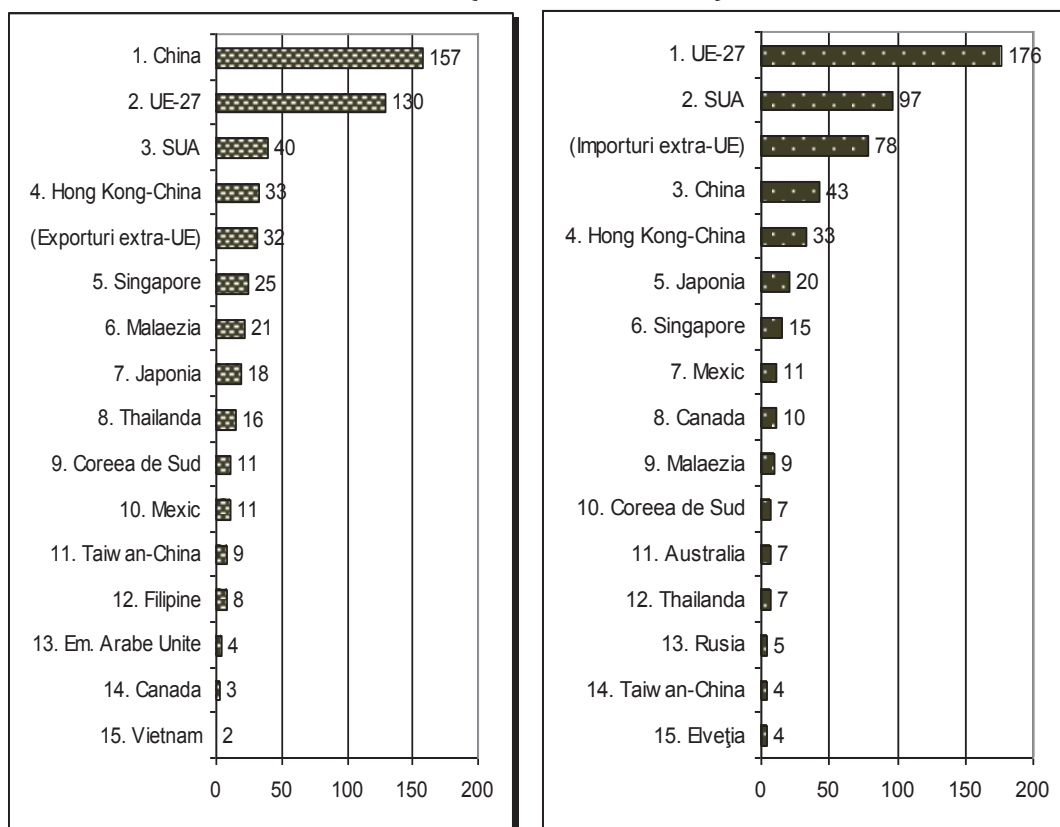
Creșteri semnificative s-au remarcat în ambele sectoare – echipamente de procesare electronică a datelor și echipamente de birou și echipamente de telecomunicații –, cu precădere la nivelul exportului (29 puncte procentuale și, respectiv, 22,6 puncte procentuale).

În schimb, la categoria de circuite integrate (inputuri pentru echipamente de procesare electronică a datelor și echipamente de birou), majorarea cotei Chinei a fost mult mai accentuată pe latura importurilor, decât a exporturilor (de la 6,3% în 2000 la 32,8% în 2009 și, respectiv, de la 1,7% în 2000 la 11,4% în 2009).

Creșterea cererii globale de produse electronice și electrotehnice, asimilarea de noi tehnologii, integrarea în rețele de producție regionale au stimulat producția și exporturile de produse electronice și electrotehnice ale țărilor ASIA-10 (mai puțin Indonezia și Vietnam, care s-au orientat într-o primă fază cu precădere spre sectorul produselor primare, dispunând de resurse naturale abundente).

La categoria de echipamente de procesare electronică a datelor și echipamente de birou, la export, ocupă locul 1, iar la import, locul 3 pe plan mondial (**graficul 9**).

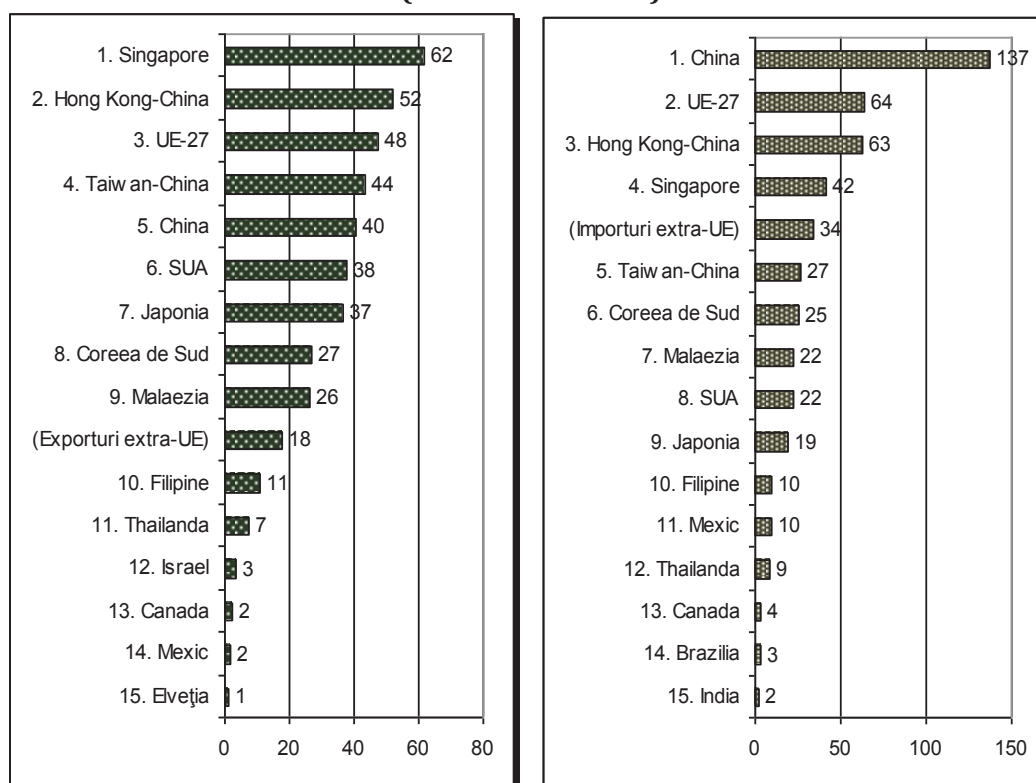
Graficul 9: Locul ocupat de China în clasamentul principalilor exportatori și importatori de echipamente de procesare electronică a datelor și echipamente de birou în 2009 (în miliarde dolari)

Sursa: WTO (2010c)

La categoria de circuite integrate și componente electronice (inputuri pentru producția de echipamente de birou), China a ocupat în 2009 locul 5 la export, înăă și-a adjudecat locul 1 la import, ceea ce reflectă importul de produse semifabricate, părți și piese componente (provenite cu precădere din țările asiatice), pe care China le integrează în produsele finite exportate către restul lumii (**graficul 10**).

Graficul 10: Locul ocupat de China în clasamentul principalilor exportatori și importatori de circuite integrate și componente electronice în 2009 (în miliarde dolari)

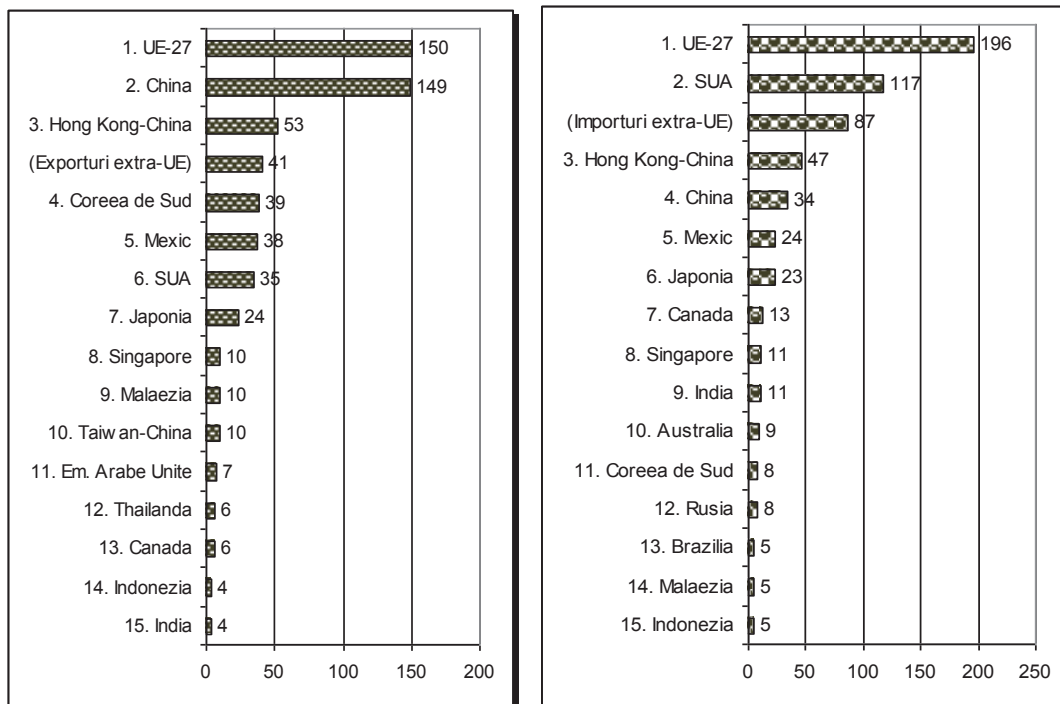

Sursa: WTO (2010c)

În domeniul echipamentelor de telecomunicații, la export, China a-a aflat în 2009 pe locul 2, iar la import, a ocupat locul 4 pe plan mondial (**graficul 11**).

În ceea ce privește produsele chimice (inclusiv cele farmaceutice) și produsele din industria auto, cotele Chinei sunt modeste, în comparație cu cele menționate la categoriile anterioare. Astfel, în comerțul cu produse chimice, ponderea Chinei în totalul mondial a fost în 2009 de 4,3% la export și 7,5% la import (2% la exportul și 1,5% la importul de produse farmaceutice), iar la nivelul comerțului cu produse ale industriei auto, 2,3% la export și 3,6% la import.

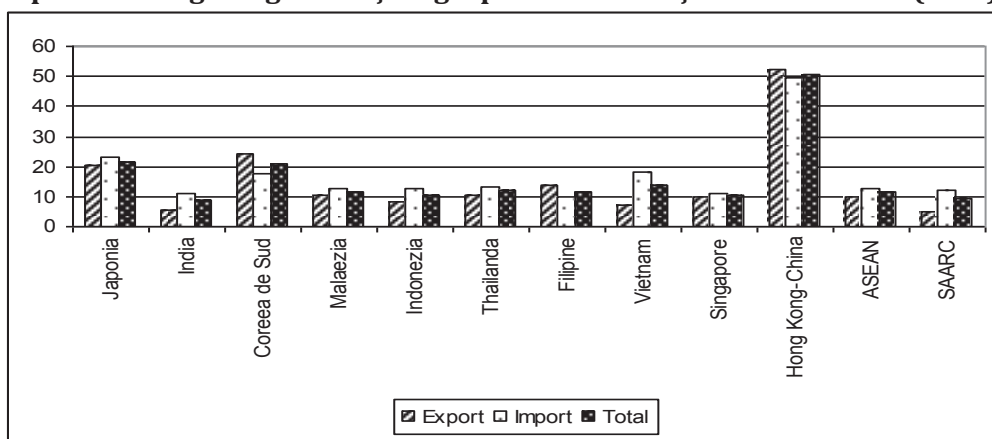
Graficul 11: Locul ocupat de China în clasamentul principalilor exportatori și importatori de echipamente de telecomunicații în 2009 (în miliarde dolari)

Sursa: WTO (2010c)

Ca încheiere a acestui subcapitol, prezentăm ponderile deținute de China în comerțul țărilor ASIA-10 la nivelul anului 2009 (**graficul 12**). Astfel, China a fost principalul partener comercial al Japoniei și al Coreei de Sud (deopotrivă la export și la import) și al Vietnamului (al patrulea partener comercial însemnat la export și principalul la import). În comerțul tigruului asiatic Hong Kong-China, ponderea deținută de China a depășit chiar 50%. În general, pentru majoritatea economiilor asiatice, China are o cotă de peste 10% din comerțul total al acestora.

Graficul 12: Ponderea deținută de China în comerțul țărilor ASIA-10, al regiunii autonome speciale Hong Kong-China și al grupărilor ASEAN și SAARC în 2009 (în %)

Surse: Prelucrare a datelor DG Trade (2010).

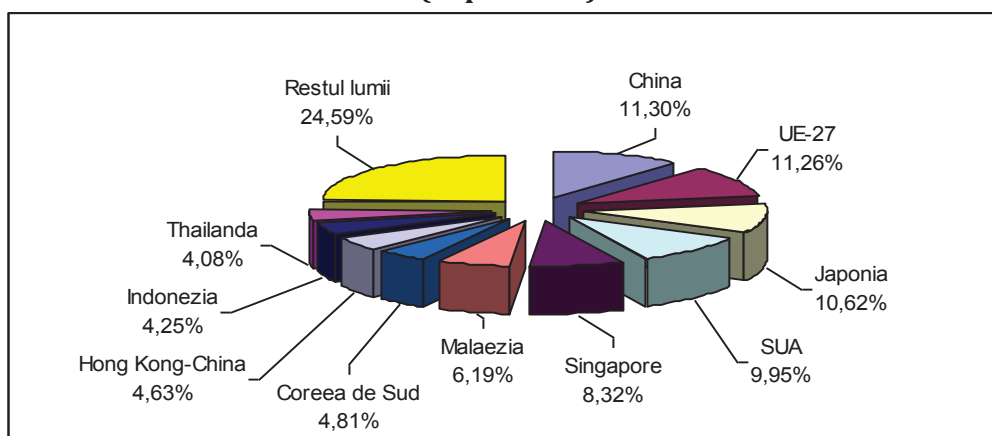
Datele prezentate anterior demonstrează rolul Chinei, de motor al întregii economii asiatice prin comerț și integrarea acesteia în rețele regionale de producție și comercializare.

2.2. ASEAN-China: zona de liber schimb cu cea mai mare piață de desfacere din lume

După criza financiară asiatică din 1997-1998, Asociația Națiunilor din Asia de Sud-Est (ASEAN)³⁰ și-a lărgit treptat sfera de cooperare regională. Inițiativa de la Chiang Mai a fost urmată de: Acordurile de cooperare economică extinsă cu șase parteneri comerciali³¹ (ultimul Acord fiind cel semnat cu Japonia în 2008), negocierea de acorduri de liber schimb cu aceștia, lansarea summitului Asiei de Est (ASEAN+6) și chiar inițiativa constituirii unei Comunități Est-Asiatice. Actuala criză financiară și economică globală a impulsionat inițiativele de cooperare regională.

Potrivit datelor Eurostat, pe țări, cele mai mari ponderi în comerțul ASEAN le dețineau în 2009: China (11,3%), urmată îndeaproape de UE-27 (11,26%), Japonia (10,6%) și SUA (aproape 10%). Schimburile comerciale bilaterale ASEAN-China aproape s-au dublat în perioada 2004-2008.

Graficul 13: Principalii parteneri comerciali ai ASEAN în 2009 (în procente)

Sursa: European Commission, DG Comtrade (2010).

³⁰ Brunei Darussalam, Cambodgia, Filipine, Indonezia, Laos, Malaysia, Myanmar, Singapore, Thailanda, Vietnam.

³¹ China, Japonia, Coreea de Sud, India, Australia și Noua Zeelandă.

Zona de liber schimb ASEAN-China a devenit funcțională în data de 1 ianuarie 2010, simultan cu alte trei zone de liber schimb: ASEAN-Coreea de Sud, ASEAN-India și ASEAN-Australia-Noua Zeelandă. Toate aceste zone de liber schimb sunt imperfecte, deoarece liberalizarea schimburilor nu este deplină. În plus, anumite state membre ale ASEAN beneficiază de o perioadă de tranziție de cinci ani până la implementarea deplină a acordurilor.

Etapele realizării zonei de liber schimb ASEAN-China

16 decembrie 1997 – Primul summit ASEAN-China
5 noiembrie 2002 – Semnarea Acordului cadru referitor la cooperarea economică extinsă, intrat în vigoare la 1 iulie 2003
29 noiembrie 2004 – Semnarea Acordului cu privire la comerțul cu bunuri și mecanismul de reglementare a diferendelor; acordarea de către ASEAN Chinei a statutului de economie de piață.
Iulie 2005 – Primele reduceri de taxe vamale în comerțul bilateral cu bunuri
14 ianuarie 2007 – Semnarea Acordului cu privire la comerțul cu servicii, intrat în vigoare în iulie 2007
15 august 2009 – Semnarea Acordului cu privire la investiții
1 ianuarie 2010 – Constituirea zonei de liber schimb ASEAN-China

Sursa: Secretariatul ASEAN

Acordurile semnate de ASEAN și China, însă și cele semnate în relațiile cu Coreea de Sud, Australia și Noua Zeelandă abordează atât comerțul cu bunuri, cât și cel cu servicii și investițiile. În schimb, Acordul semnat de țările ASEAN și India în august 2009 implică numai comerțul cu bunuri.

Cu o populație de aproximativ 1,9 miliarde de locuitori și schimburi comerciale bilaterale de circa 125 miliarde euro la nivelul anului 2009, aceasta este zona de liber schimb cu cea mai mare piață de desfacere (după mărimea populației). Și zona de liber schimb ASEAN-India are o populație uriașă, de 1,7 miliarde de persoane, însă schimburile dintre țările ASEAN și India (29 miliarde euro) nu sunt tot atât de dinamice precum cele dintre acestea și China. Comparativ, schimburile comerciale ale ASEAN cu Coreea de Sud s-au cifrat în 2009 la aproximativ 53 miliarde euro, cele cu Australia la 35 miliarde euro, iar cele cu Noua Zeelandă la 4 miliarde euro.

De la 1 ianuarie 2010, China și șase țări din ASEAN au eliminat taxele vamale pentru 7.000 de grupe de produse și servicii, acoperind circa 90% din

schimburile comerciale bilaterale.³² Taxele vamale pentru restul produselor considerate *sensibile*, vor fi reduse într-un ritm mai lent.

Zona de liber schimb ASEAN-China nu este considerată de guvernele din țările aemnatate ca un „joc cu aumă nulă”³³, ci o cale de impulsionare a achimburilor comerciale bilaterale și a cooperării, în beneficiul tuturor participanților.

3. CHINA, LIANT AL ECONOMIILOR DIN ASIA DE EST, SUD-EST ȘI SUD PRIN ISD

În **Asia de Est, Sud-Est și Sud**, fluxurile de ISD intraregionale au avut o contribuție eaențială la dezvoltarea induatrială regională. După ce SUA au foat principala aură de ISD pentru țările aaiatice în anii '60 și '70, iar Japonia în anii '80, cotele aceatora în fluxurile de ISD regionale au început aă ae diminueze începând din anii '90. Integrarea economică din Aaia a impulaionat inveatițiile intraregionale – care reprezintă circa 40% din atocul total de ISD receptat de Aaia de Est, Sud-Eat și Sud (UNCTAD, 2010, p. 40). În anul 2008, UE a avut o cotă de 14,3% în atocul de ISD regional, SUA și Japonia, aproape la egalitate, aproximativ 8%, iar patru paradisuri fiscale insulare 15,1%.

Treptat, rolul Japoniei, de motor al regiunii după cel de-al doilea război mondial, a foat preluat de China. În timp ce, în ultimele decenii, contribuția Japoniei la modernizarea induatrială și creșterea economică regională a înregiatrat o pronunțată tendință de acădere, rolul Chinei în regiune a devenit din ce în ce mai pregnant, deopotrivă în afera achimburilor comerciale și a fluxurilor de ISD. Totodată, urmând exemplul companiilor trananaționale (CTN) japoneze, cele din Hong Kong-China, Taiwan-China, Coreea de Sud și Singapore („tigrii aaiatici” din prima generație) și-au relocalizat capacități productive în alte țări din Aaia, pentru a beneficia de coaturi de producție mai acăzute, aporindu-și, aatfel, nivelul competitiv și promovând reatrustructurarea induatrială și modernizarea propriilor economii naționale. Pe baza aceatui procea de relocalizare a producției, țările gazdă aaiatice și-au aporit acceaul la capital, noi tehnologii, capacități productive și piețe de deafacere.

³² Les Echos, *L'Asie inaugure la plus grande zone de libre-échange du monde*, 31.12.2009.

³³ <http://www.aseansec.org/24161.htm>

Rolul jucat de China în procesul actual de restructurare industrială și modernizare economică în Asia este complex. China reprezintă puntea de legătură a Asiei cu restul lumii prin rețelele globale de producție și comercializare, aceasta transformându-se, totodată, într-o sursă importantă de capital și tehnologie pentru vecinii săi cu venituri mai scăzute. La nivel național, este în plină desfășurare o nouă etapă a modernizării industriale, cu implicații majore, deopotrivă pentru cea mai mare economie asiatică și pentru vecinii săi. Anumite activități ale industriei prelucrătoare, orientate spre export și plasate în partea inferioară a lanțului valorii, au fost transferate din zonele de coastă în țările vecine, în timp ce ISD în căutare de eficiență din estul teritoriului au fost orientate către produse din partea superioară a lanțului valorii, iar ISD în căutare de piață au început să se îndrepte și spre regiuni din centrul și vestul Chinei.

Este interesant de notat faptul că fluxurile de ISD dintre **China** și ASEAN au sporit substanțial în anii '2000, în paralel cu dezvoltarea relațiilor lor comerciale. Intrarea în vigoare a zonei de liber schimb China-ASEAN la începutul anului 2010 contribuie la consolidarea și mai puternică a integrării economice dintre aceste țări și, implicit, a fluxurilor comerciale și de investiții în plan regional.

Tabelul 1: Principalele surse de ISD în Asia de Est, Sud-Est și Sud în 1981, 1991, 2001 și 2008 (în % din stocul de ISD receptat în plan regional)

Țara/grupul de țări/regiunea generatoare de ISD	1981	1991	2001	2008
UE	18,3	16,3	12,7	14,3
SUA	23,2	15,6	10,0	7,9
Japonia	19,5	22,7	8,9	8,0
Asia de Est, Sud-Est și Sud	22,4	30,7	41,1	38,0
<i>Din care China</i>	0,1	0,4	11,1	13,3
Patru paradisuri fiscale insulare (*)	0,2	0,5	18,2	15,1
Altele	16,4	14,2	9,1	16,7

(*) Bahamas, Bermuda, Insulele Virgine Britanice, Insulele Cayman.
Sursa: UNCTAD (2010).

Datorită mărimii economiei sale și potențialului de creștere economică, China reprezintă o adevărată forță, cu un impact puternic nu numai asupra economiei asiatice, ci și globale.

4. CHINA: CALEA CĂTRE O ECONOMIE INOVATIVĂ

Pe măsură ce China trece de la stadiul de dezvoltare axată pe eficiență spre stadiul de economie bazată pe inovare (în care se află majoritatea țărilor membre ale UE) (clasificare potrivit **World Economic Forum, 2010**), interdependențele dintre UE și China se adâncesc.

Dimensiunea și dinamismul economiei chineze îi permite acesteia să își majoreze capacitatea de a absorbi și genera inovație. *În primul rând*, China poate inova pe scară mult mai largă, comparativ cu alte economii, pe baza investițiilor proprii în cercetare-dezvoltare și a perfecționării forței de muncă. *În al doilea rând*, are capacitatea financiară de a achiziționa noi tehnologii – licențe, mașini și echipamente, chiar firme high-tech (HT) – și poate atrage oameni de știință, manageri și consultanți. *În al treilea rând*, oferă amplasamente atractive pentru ISD. Aceste aserțiuni sunt valabile și pentru alte economii asiatice, însă cazul Chinei este cel mai relevant. Pentru cea mai mare economie asiatică, accesul la tehnologie a reprezentat motivul fundamental pentru deschiderea în sfera ISD și a comerțului. Altfel spus, China și-a deschis piața internă imensă în schimbul accesului la tehnologie (**OECD, 2010b, p. 121**).

Capacitatea de a absorbi și genera inovație se reflectă în avansarea pe lanțul valorii în domeniul schimburilor comerciale. Spre exemplu, indicatorul complexității tehnologice (index of technological sophistication – ITS)³⁴ confirmă în special tendința Chinei (și a altor economii asiatice) de a se specializa în exporturi de tehnologie medie și avansată, în contrast cu alte țări din America Latină (inclusiv Brazilia) și Africa Subsahariană. Sporirea exporturilor de produse de tehnologie medie și avansată ale Chinei este demonstrată de creșterea scorului ITS de la 3,13 în 1995 la 3,75 în 2007, ceea ce evidențiază „saltul” său tehnologic. China este, totuși, devansată de: Hong Kong-China, Taiwan-China, Coreea de Sud și Filipine, prin prisma ITS.³⁵ În schimb, exporturile Indiei sunt mai puțin

³⁴ Indicatorul ITS se calculează prin acordarea unui punctaj direct proporțional cu nivelul de tehnologie încorporată de produsele exportate: 1 – produsele primare, 2 – produse prelucrate bazate pe resurse, 3 – produse prelucrate de joasă tehnologie, 4 – produse prelucrate de tehnologie medie și 5 – produse prelucrate de tehnologie ridicată. Ponderele exporturilor din fiecare categorie este multiplicată prin valoarea corespunzătoare, iar suma este împărțită la 100. Indicatorul rezultat are o valoare cuprinsă între 1 și 5, fiind direct proporțional cu nivelul de complexitate tehnologică încorporată în exporturi.

³⁵ În cazul Filipinelor, exportul de produse electronice a determinat evoluția spectaculoasă a ITS în 1995-2007.

complexe din punct de vedere tehnologic, iar avansul său tehnologic a fost mai redus: scorul ITS s-a majorat de la 2,50 la 2,61 în perioada 1995-2007.

Tabelul 2: Indicatorul complexității tehnologice (ITS) pentru China, comparativ cu alte economii, în 1995 și 2007

Economia/țara/grupul de țări	1995	2007
OCDE	2,92	2,96
Asia (fără Japonia)	3,09	2,95
China	3,13	3,75
Hong Kong-China	3,53	3,95
India	2,50	2,61
Indonezia	2,19	2,22
Japonia	3,98	3,69
Coreea de Sud	3,78	3,88
Malaezia	3,58	3,47
Filipine	1,93	4,11
Singapore	3,98	3,68
Taiwan-China	3,80	3,94
Thailanda	3,16	3,34
America Latină	1,98	2,16
Argentina	2,05	2,06
Brazilia	2,53	2,49
Chile	1,55	1,58
Columbia	1,81	2,07
Costa Rica	1,66	3,11
Mexic	3,37	3,25
Peru	1,45	1,53
Africa Subsahariană	1,62	1,82
Mauritius	2,74	2,75
Africa de Sud	1,82	2,44

Sursa: OECD (2010b).

La nivelul anului 2005, în ierarhia țărilor lumii în funcție de **indicatorul competitivității industriale**, China ocupa locul 26 (urcare cu 5 poziții față de 2000 și o valoare a indicatorului de 0,418), India 54 (coborâre cu 3 poziții comparativ cu 2000 și un nivel de 0,252) – în timp ce Japonia se situa pe poziția a 3-a, Germania pe locul 6, iar SUA pe locul 11 (**UNIDO, 2009, p. 118**).

În 2007 (ultimul an pentru care UNESCO oferă date statistice complete), **cheltuielile** Chinei pentru **cercetare-dezvoltare-inovare** (C-D-I) au reprezentat 9,2% din totalul mondial, pondere mult mai ridicată comparativ cu India (2,2%), însă cu mult sub nivelul cotei SUA (32,4%) și a UE-27 (circa 23%), dar apropiată de cea a Japoniei (13%). În perioada 2002-2007, se remarcă un puternic trend de

diminuare a ponderii țărilor dezvoltate în totalul cheltuielilor mondiale pentru C-D-I, în paralel cu majorarea substanțială a cotelor unor economii emergente. Astfel, cota Chinei s-a majorat în 5 ani cu 4,2 puncte procentuale, iar cota Indiei cu 0,6 puncte procentuale.

În ceea ce privește **intensitatea cheltuielilor pentru C-D-I (ca pondere în PIB)**, indicatorul a avut în 2007 un nivel de 1,5% în China și 0,8% în India – decalaj semnificativ față de Israel (unde intensitatea cheltuielilor pentru C-D-I a fost în același an de 4,7%), Japonia (3,4%), SUA (2,7%) sau Germania (2,6%) (UNESCO, 2009).

Totodată, **în sfera economiei bazate pe cunoaștere**, China ocupă încă locuri modeste în clasamentul țărilor lumii, potrivit indicatorului economiei cunoașterii, elaborat de Banca Mondială.³⁶ Ponderând indicatorul cu mărimea populației fiecărei țări în parte, din 145 de state/teritorii, China se află pe locul 81, iar India pe locul 109. În absența ponderării indicatorului cu mărimea populației, **China** ocupă locul 63 (5,43, iar pe componente: 3,90; **9,28**; 4,20; 4,33), iar **India** locul 89 (4,15, iar pe componente: 3,50; **8,40**; 2,21; 2,49). În pofida punctajelor remarcabile în domeniul inovării, China și majoritatea țărilor asiatice mai au o cale lungă de parcurs pentru a ajunge din urmă economiile dezvoltate. Iar în ceea ce privește calitatea guvernării, dezvoltarea infrastructurii TIC și calitatea educației și a resurselor umane, aceste țări au nevoie tot de expertiza țărilor dezvoltate, inclusiv a UE. Pe de altă parte, UE este dependentă de resursele economiilor asiatice și de piețele de desfacere ale acestora. Iar acestea sunt numai câteva dintre motivațiile caracterului strategic al relației dintre UE și China.

Prin mărimea economiei aale și potențialul de creștere economică, China reprezintă, așadar, o adevărată forță, cu un impact puternic nu numai asupra economiei aasiatice, ci și globale. Treptat, modelul aau de dezvoltare axat pe export ae transformă într-unul bazat pe inovare, înăă cu menținerea rolului complementar al exporturilor, de înăemnată auraă de venituri, care aprijină modernizarea și inovarea economiilor asiatice. În acest context, parteneriatul strategic dintre China și țările dezvoltate (cu precădere UE) devine din ce în ce mai pregnant.

³⁶ Indicatorul se calculează ca medie aritmetică a scorurilor obținute de fiecare țară în patru domenii: regimul stimulentei economice și calitatea instituțiilor, inovare, educație și resurse umane și tehnologia informațiilor și comunicațiilor (TIC). A se vedea și http://info.worldbank.org/etools/kam2/kam_page5.asp.

SURSE

- Asian Development Bank (ADB) (2010a), *Asian Development Outlook 2010: Macroeconomic Management beyond the Crisis*, Mandaluyong City, Philippines.
- ADB (2010b), *Did Fiscal Stimulus Lift Developing Asia out of the Global Crisis? A Preliminary Empirical Investigation*, No. 251, August 2010.
- Barbier, E. B. (2010), *Toward a Global Green Recovery: The G20 and the Asia-Pacific Region*, Asia-Pacific Journal, July 2010.
- DG Trade, Bilateral Relations Statistics – bază de date on-line:
<http://ec.europa.eu/trade/creating-opportunities/bilateral-relations/statistics/>
- Eurostat (2010), Baze de date vizând:
balanța de plăți, http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=bop_q_eu&lang=en
fluxurile și stocurile de ISD,
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/balance_of_payments/data/main_tables
- Gryczka, M (2010), *Changing Role of BRIC Countries in Technology-driven International Division of Labor*, Business and Economic Horizons, Volume 2, Issue 2, July 2010, pp. 89-97.
- Havlik, P., Pindyuk, O. and Stöllinger, R. (2009), *Trade in Goods and Services between the EU and the BRICs*, Wiener Institut für Internationale Wirtschaftsvergleiche (WIIW), Research Report 357, November 2009.
- Hunya, G. and Stöllinger, R. (2009), *FDI Flows between the EU and the BRICs*, Wiener Institut für Internationale Wirtschaftsvergleiche (WIIW), Research Report 358, December 2009.
- International Monetary Fund (IMF) (2010a), *World Economic Outlook, Rebalancing Growth*, World Economic and Financial Surveys, Washington D.C., April 2010.
- IMF (2010b), *World Economic Outlook, Recovery, Risk, and Rebalancing*, World Economic and Financial Surveys, Washington D.C., October 2010.
- IMF (2010c), *Global Financial Stability Report, Meeting New Challenges to Stability and Building a Safer System*, World Economic and Financial Surveys, Washington D.C., April 2010.
- IMF (2010d), *Global Financial Stability Report*, Washington D.C., October 2010.
- OECD (2010a), *OECD Economic Outlook*, Volume 2010/1, No. 87, May 2010, Paris.
- OECD (2010b), *Perspectives on Global Development 2010 – Shifting Wealth*, Paris.
- UNCTAD (2010), *World Investment Report 2010 – Investing in a Low-Carbon Economy*, New York and Geneva, July 2010.
- UNESCO (2009), *A Global Perspective on Research and Development*, UNESCO Institute for Statistics, Fact Sheet, No. 2, October 2009, Paris.
- UNIDO (2009), *Industrial Development Report 2009 – Breaking In and Moving Up: New Industrial Challenges for the Bottom Billion and the Middle-income Countries*, Viena.
- World Economic Forum (2010), *The Global Competitiveness Report 2010-2011*, Geneva.
- World Trade Organization (WTO) (2010a), *Trade to Expand by 9.5% in 2010 After a Dismal 2009*, WTO reports, Press / 598, 26.03.2010, Geneva.
- World Trade Organization (WTO) (2010b), *World Trade Report 2010 – Trade in Natural Resources*, Geneva.
- World Trade Organization (WTO) (2010c), *International Trade Statistics 2010*, Geneva.
- World Trade Organization (WTO) (2009), *International Trade Statistics*, Geneva.